

PRESSENS OPINIONSNÄMND**BESLUT**

2018-10-02

Exp. nr. 107/2018

§ 1

Dnr. 17382 (tidigare dnr. 11/2018) Anmälan mot Året Runt Pressens Opinionsnämnds beslut

Pressens Opinionsnämnd klandrar Året Runt för att ha brutit mot god publicistisk sed.

Genom beslut den 1 februari 2018 hänsköt Allmänhetens Pressombudsman (PO) ett ärende avseende anmälan mot Året Runt till Pressens Opinionsnämnd (PON).

PO:s beslut hade följande lydelse.

Vad tidningen publicerade

I nummer 42/2017 publicerade Året Runt en artikel med rubriken **IB-affären – En politisk verböjd i svensk samtidshistoria**.

Tidskriften skrev om den svenska underrättelseorganisationen IB som Jan Guillou och Peter Bratt avslöjade i Folket i Bild/Kulturfront den 3 maj 1973. Artikeln handlade bland annat om IB:s verksamhet, kopplingar till regeringen och vad som hade hänt efter avslöjandet.

Artikeln berättade även om Gunnar Ekberg. Den IB-anställda Gunnar Ekberg hade enligt Folket i Bild/Kulturfront bekräftats vara infiltratör i FNL-gruppen i Göteborg, medlem i maoistiska KFML och hade haft en framskjuten roll i en solidaritetsgrupp för Palestina. Enligt Året Runt hade uppdraget varit att lämna redogörelser om verksamheten och samtidigt sabotera. Gunnar Ekberg hade senare förklarat att IB ville veta om rörelserna finansierades av främmande makt.

Håkan Isacson, som var den som hade berättat om IB för Peter Bratt, hade berättat att Gunnar Ekberg var agent inom den svenska Palestina-rörelsen. Jan Guillou var intresserad av Mellanöstern och hade skaffat upplysningar och fakta.

Gunnar Ekberg hade bland annat bombhotat ett par flygplan, enligt Året Runt för att visa sig hängiven inför palestinierna med förhoppning att israelerna skulle beskyllas för det. Jan Guillou hade konfronterat Gunnar Ekberg och hotat med att kontakta palestinska underrättelsetjänsten om inte Gunnar Ekberg erkände spionverksamheten. Gunnar Ekberg citerades: *"Jo, jag har gått in och lurat folk, jag har seglat under falsk flagg. Men det är ett lätt offer att göra när du tittar på vad du har för sorts motståndare."*

IB:s existens och Gunnar Ekbergs agerande hade varit mycket besvärande för regeringen.

Efter en tid hade skandalen försvunnit ur offentlighetens ljus, bland annat eftersom massmedierna inte hade mod och vilja att kritisera regeringen. Regeringen bestämde sig dock för att släcka elden för gott. En chefsåklagare i Stockholm fick i uppdrag att granska ärendet och avskrev alla misstankar mot IB angående bombhot, inbrott och åsiktsregistrering.

Jan Guillou, Peter Bratt och Håkan Isacson åtalades eftersom de ansågs ha avslöjat saker för främmande makt. Enligt Olof Palme hade regeringen inte lagt sig i den rättsliga processen, men det framkom att chefsåklagaren hade fått instruktioner från biträdande justitieministern. De tre åtalade dömdes senare för spioneri och försök till spioneri. Enligt Året Runt var det i efterhand inte många svenskar som trodde att de verkligen var spioner.

Jan Guillou hade i Aftonbladet i maj 2013, skrivit: *"Det samhällsmaskineri av politik och medier som tillverkar vår samtidshistoria har sakta men grundligt förvandlat IB-affären till en relativ bagatell som bara handlade om åsiktsregistrering. Och den statlige angivaren Gunnar Ekberg, som begick terrorbrott för att kunna rapportera om terrorbrott, anlitas idag som seriös föreläsare, som om han alls icke var den sannolikt mest överbevisade lögnaren i svensk statsförvaltnings historia. IB-affären har alltså blivit obegriplighet."*

Som källor angavs Världens största politiska skandaler (Gunnar Wall, 2008), Expressen, DN, Aftonbladet, Svenska Dagbladet och Wikipedia.

Anmälan

Gunnar Ekberg anmälde publiceringen och gjorde gällande att Året Runt hade brutit mot god publicistisk sed genom att dels inte inhämta hans version, dels bygga sin artikel på det som Jan Guillou och Peter Bratt samt kretsen kring Folket i Bild/Kulturfront påstod.

Han hade inte blivit kontaktad av Året Runt innan publiceringen för att kommentera de påstående Året Runt gjorde om honom.

Artikeln innehöll värdeladdade ord och val av bilder som visade att Året Runt och journalisten som skrivit artikeln medvetet tagit ställning för att framställa Jan Guillou och Peter Bratt som oskyldiga och honom som klandervärd och brottslig.

Det påstods i artikeln att han hade haft i uppdrag att sabotera för vissa grupper. Uttrycket kunde tolkas som att han hade utfört sabotage, vilket är en brottslig handling. Han hade inte tidigare stött på något sådant påstående och ifrågasatte var Året Runt fått informationen ifrån. Året Runt hade inte berättat hur hans verkliga uppdrag kom att utveckla sig. Hans uppdrag var att kartlägga rörelsen och de människor som hade avsikt att begå terrorbrott, med kopplingar till och som samarbetade med terrororganisationer.

Året Runt utelämnade Jan Guillous samarbete med KGB.

Året Runt framställde det som att han på eget initiativ bombhotat flygplan i förhoppning att israelerna skulle beskyllas för det. Han hade fått i uppdrag att bombhota två plan. I det ena fallet skulle det framstå som att hotet kom från Israels fiender, i det andra att Israel låg bakom hotet. IB kände till hans uppdrag.

I artikeln framställdes Jan Guillous konfrontation med honom som att det hade skett i samband med bombhoten, vilket var felaktigt. Konfrontationen inträffade tre till fyra år efter bombhoten. Citat i artikeln stämmer inte överens med hans version över vad han svarade på Jan Guillous hot. Han hänvisade till vad han själv skrivit om händelsen i sin bok **De ska ju ändå dö**.

I ett citat från Jan Guillou påstods han ha begått terrorbrott. Han hade tvärtom arbetat mot terrorism och hade bidragit till att förhindra terrorbrott. Han var inte dömd för något. Det fanns inte heller belägg för att han var *"den mest överbevisade lögnaren i svensk statsförvaltnings historia"*.

Artikeln var partisk och ensidig samt insinuerade också att åtal mot honom hade lagts ned eftersom regeringen beordrat det.

Tidskriftens svar

Året Runt svarade, genom utgivaren Lena Andersson, att mycket talade för att Gunnar Ekberg borde ha fått framföra sin syn på händelseförloppet innan publiceringen. Den aktuella publiceringen överensstämde inte i alla delar med god publicistisk sed och detta beklagade tidskriften. Året Runt hade varit i kontakt med Gunnar Ekberg och förklarat sin syn på publiceringen.

PO:s bedömning

Artikeln beskriver händelser som ägde rum för drygt 40 år sedan. När historiska händelser ska skildras kan det, precis som vid dagsaktuella händelser, finnas olika synsätt på vad som skett och vad som anses relevant att rapportera om. En tidning har stor frihet att välja hur den vill rapportera om en händelse, under förutsättning att publiceringen sker i överensstämmelse med god publicistisk sed.

Det finns mot bakgrund av detta inte anledning att rikta kritik mot Året Runt för hur tidskriften valt att berätta om den s.k. IB-affären, vilka källor som använts eller vilka bilder som illustrerat artikeln.

När en namngiven person kritiseras eller på annat sätt beläggs med negativa påståenden bör emellertid personen ges möjlighet att svara på de påståenden som görs om honom eller henne.

I artikeln beskrivs verksamhet som Gunnar Ekberg ska ha ägnat sig åt som anställd av IB. Gunnar Ekberg anser att tidningen genom att använda ordet ”sabotera” insinuerat att han begått en brottslig handling, sabotage. Utifrån hur ordet används i artikeln syftar ordet snarare på att Gunnar Ekberg försökt förstöra för de grupper som han infiltrerat. Genom att ett tidigare uttalande från Gunnar Ekberg används i anslutning till detta har Gunnar Ekberg fått komma till tals angående vad syftet med hans handlande varit.

Att det i artikeln framstår som att regeringen var inblandad i att misstankarna mot IB lades ner innebär inte att Gunnar Ekberg i det sammanhanget pekats ut som klandervärd.

Däremot innehåller Jan Guillous citat i slutet av artikeln nedsättande påståenden om Gunnar Ekbergs person samt påståenden om att han ska ha begått terrorbrott. Citatet lyder: ” [...] Och den statlige angivaren Gunnar Ekberg, som begick terrorbrott för att kunna rapportera om terrorbrott, anlitas idag som seriös föreläsare, som om han alls icke var den sannolikt mest överbevisade lögnaren i svensk statsförvaltnings historia. IB-affären har alltså blivit obegriplighet. ”

Det ingår inte i PO:s uppdrag att avgöra vad som är sant eller falskt i ett fall som detta, utan om den utpekade utsatts för en oförsvarlig publicitetsskada. Med tanke på påståendenas karaktär borde Året Runt ha gett Gunnar Ekberg möjlighet att bemöta Jan Guillous uppgifter. Året Runt har också i viss mån medgivit att de borde ha kontaktat Gunnar Ekberg innan publiceringen. Det är bra att tidskriften varit i kontakt med Gunnar Ekberg efter publiceringen.

Gunnar Ekberg har även haft synpunkter på det citat han tillskrivits. Det har inte under utredningen framkommit vilken källa citatet härrör ifrån. Det är inte otänkbart att två personer kan ha olika minnesbilder av vad som sagts. Om tidningen

hade tagit kontakt med Gunnar Ekberg innan publiceringen hade dock hans citat kunnat kontrolleras.

Sammanfattningsvis har Året Runt genom att inte ge Gunnar Ekberg möjlighet att bemöta de nedsättande påståenden som lämnas om honom av Jan Guillou åsamkat Gunnar Ekberg en oförsvarlig publicitetsskada. Det är bra att tidningen tagit kontakt med Gunnar Ekberg i efterhand, det kan dock inte lindra den publicitetsskada som han drabbats av till följd av publiceringen. För detta bör tidningen klandras.

Ärendet hänskjuts till Pressens Opinionsnämnd.

Ärendet hos Pressens Opinionsnämnd

Vare sig tidningen eller anmälaren har yttrat sig i sak i nämnden.

Pressens Opinionsnämnds bedömning

Pressens Opinionsnämnd instämmer i PO:s bedömning och finner att tidningen ska klandras för att ha brutit mot god publicistisk sed.

På Opinionsnämndens vägnar

Agneta Bäcklund

Carina Raak Olsson

I beslutet har deltagit Agneta Bäcklund, ordförande, Karin Sjöberg, utsedd av Publicistklubben, Ann Norrby, utsedd av Svenska Journalistförbundet, Sofia Olsson Olsén, utsedd av Svenska Tidningsutgivareföreningen, Ann Marie Bergström, utsedd av Sveriges Tidskrifter, Tomas Brytting, Monique Wadsted och Sven Hagströmer representerande allmänheten.

Dessutom har Hedvig Juhasz Toth, utsedd av Svenska Journalistförbundet, Anders Nilsson, utsedd av Svenska Tidningsutgivareföreningen, Per Melander, utsedd av Sveriges Tidskrifter, och Annika Levin representerande allmänheten samt Carina Raak Olsson, nämndsekreterare, varit närvarande vid ärendets behandling.

Agneta Bäcklund

Agneta Bäcklund
E-mail: agneta.backlund@dom.se
Role: Ordförande
Verified by Mobile BankID
2018-10-09 14:03 CEST

Carina Raak Olsson

Carina Raak Olsson
E-mail: carina.raak-olsson@po.se
Role: Nämndsekreterare
Verified by Mobile BankID
2018-10-09 14:49 CEST